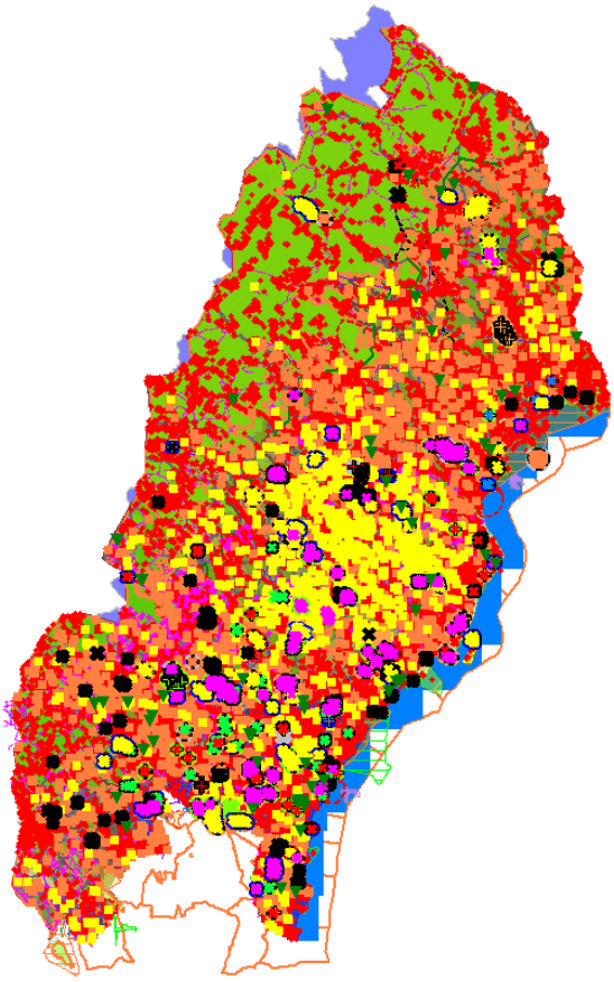
Sámediggi
Sámedigge
Sámiediggie
Saemiedigkie

RENBRUKSPLAN

version oktober 2020

Manual för omvärldsfaktorer

Ägare

Sametinget

Ansvariga personer

Stefan Sandström

Förslag och synpunkter skickas till

Caroline Blind

caroline.blind@sametinget.se

Sametinget

Versionshantering

Versionsnr	Datum	Ändring och orsak	Ansvarig
1.0	2011-12-13	Ny manual framtagen för omvärldsfaktorer	Stefan Sandström Per Sandström
2.0	2012-04-19	Uppdateringar och tillägg av omvärldsfaktorer	Stefan Sandström Per Sandström
3.0	2017-08-22	Uppdateringar och justeringar av omvärldsfaktorer	Stefan Sandström
3.1	2020-10-26	Uppdateringar och justeringar av omvärldsfaktorer	Stefan Sandström

Innehåll

Förord 3

1. Lägg till omvärldsfaktorer till RenGIS 4

1.1 Lägg till publika data automatiskt vid uppstart 4

1.2 Lägg till publika data manuellt vid uppstart 4

1.3 Lägg till omvärldsfaktorer 5

1.4 Lägg till karttjänster 5

2. Omvärldsfaktorerna 7

2.1 Skogsbruk 8
2.1.1 Gränser för rennäringen 8
2.1.2 Gränser för skogsbruket 11
2.1.3 Utförd avverkning (SKS) 13
2.1.4 Avverkningsanmälan (SKS) 13
2.1.5 Hygge 2000 14
2.1.6 Ungskog 2000 14
2.1.7 Kontinuitetsskog 14
2.1.8 Skog 14

2.2 Gruvor 15
2.2.1 Undersökningstillstånd 16
2.2.2 Bearbetningskoncession 18
2.2.3 Markanvisning för koncession 18
2.2.4 Riksintresse mineral 19
2.2.5 Torvkoncession 19

2.3 Vindkraft 20
2.3.1 Vindkraftverk 20
2.3.2 Projekteringsområden 20
2.3.3 Riksintresse vindbruk 21

2.4 Vattenkraft 22
2.4.1 Dammregister 1995 SVAR 22
2.4.2 Dammregister 2013 SVAR 23
2.4.3 Dammar 2015 23
2.4.4 Påverkade sjöar och vattendrag 23
2.4.5 Delavrinningsområden 23

2.5 Försvaret 24
2.5.1 Riksintresse på land 24
2.5.2 Påverkansområde för buller eller annan risk 24

2.6 Jordbruk 25
2.6.1 Jordbruksmark (JBV) 25
2.6.2 Jordbruksmark (SMD) 25

2.7 Friluftsliv 26
2.7.1 Riksintresse rörligt friluftsliv 26
2.7.2 Riksintresse friluftsliv 26

2.8 Klimat och väder 27
2.8.1 SMHI väderstationer 27

2.9 Övrig infrastruktur 28

2.10 Naturmiljö 29

2.10.1 Naturvårdsverket 29
2.10.2 Skogsstyrelsen 33

2.11 Kulturmiljö 35
2.11.1 Riksantikvarieämbetet Fornsök 35
2.11.2 Skogsstyrelsen Skog och Historia 35
2.11.3 Kulturreservat 36
2.11.4 Världsarv 36
2.11.5 Riksintresse kulturmiljövård 36

2.12 Vegetationskartor 37

2.13 Administrativa gränser 38
2.13.1 Kommuner 38
2.13.2 Län 38
2.13.3 Markägarkarta 38

Förord

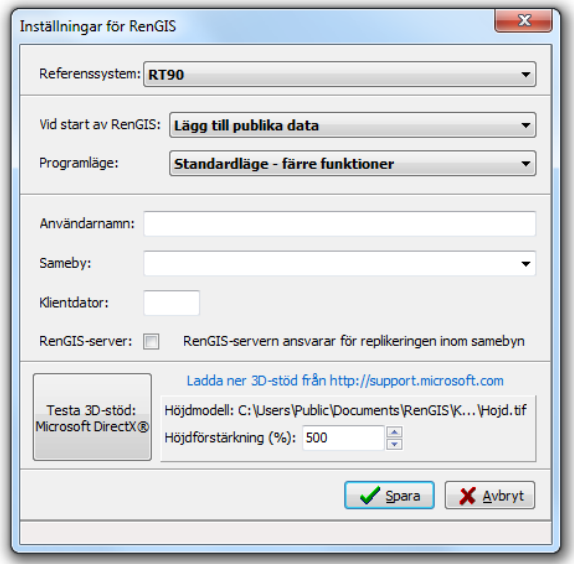
Denna manual beskriver hur man lägger till de 13 kategorier omvärldsfaktorer som ingår i RenGIS sammanställning av publika omvärldsfaktorer. Manualen innehåller också en beskrivning av omvärldsfaktorerna samt vilka metoder som använts vid framtagandet av dessa.

Sedan arbetet med Renbruksplaner påbörjades har en kartering av konkurrerande markanvändning s.k. omvärldsfaktorer efterfrågats. Samebyarna var på ett tidigt stadium involverade i arbetet med identifieringen av viktiga kategorier av omvärldsfaktorer. Inom ramen för ett parallellt pågående projekt, ”Kartering av ekosystem och miljöförändringar” finansierat av Sametinget, utfördes 2010 därför en sammanställning av vattenkraft, vindkraft, gruvnäring och övrig infrastruktur. Sammanställningen var i huvudsak baserad på information från respektive ansvarig myndighet. Därefter har ytterligare omvärldsfaktorer identifierats (exv. naturmiljö och kulturmiljö) och lagts till ovanstående. Tyvärr är den tillgängliga informationen delvis både ofullständig och/eller föråldrad. Detta innebär att sammanställningen endast är så fullständig som den aktuella informationen respektive myndighet kan eller kunnat erbjuda. Arbetet fortgår dock med att ytterligare förbättra och uppdatera materialet samt att försöka få tillgång till ansvariga myndigheters data direkt via RenGIS karttjänst.
Den sammanställda geografiska informationen från karteringen av omvärldsfaktorer finns inkluderad i RenGIS som en del i ett datapaket benämnt ”Publika data”.

1. Lägg till omvärldsfaktorer till RenGIS

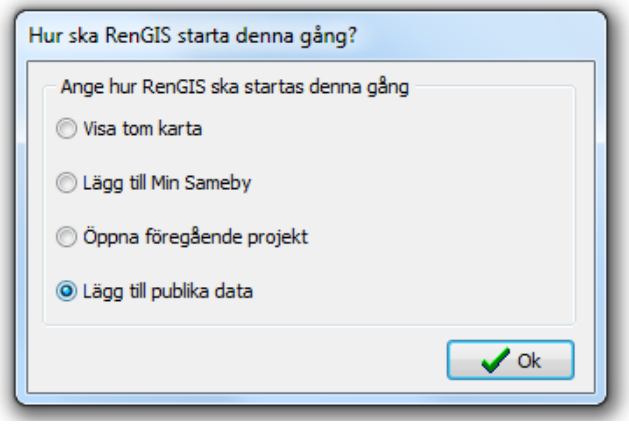
Man kan välja att lägga till omvärldsfaktorerna på flera olika sätt.

1.1 Lägg till publika data automatiskt vid uppstart

Omvärldsfaktorerna ingår som en del i datapaketet ”publika data”. Genom att i inställningarna för RenGIS välja ”Lägg till publika data” under rubriken ”Vid start av RenGIS” så kommer omvärldsfaktorerna automatiskt att öppnas varje gång RenGIS startar.

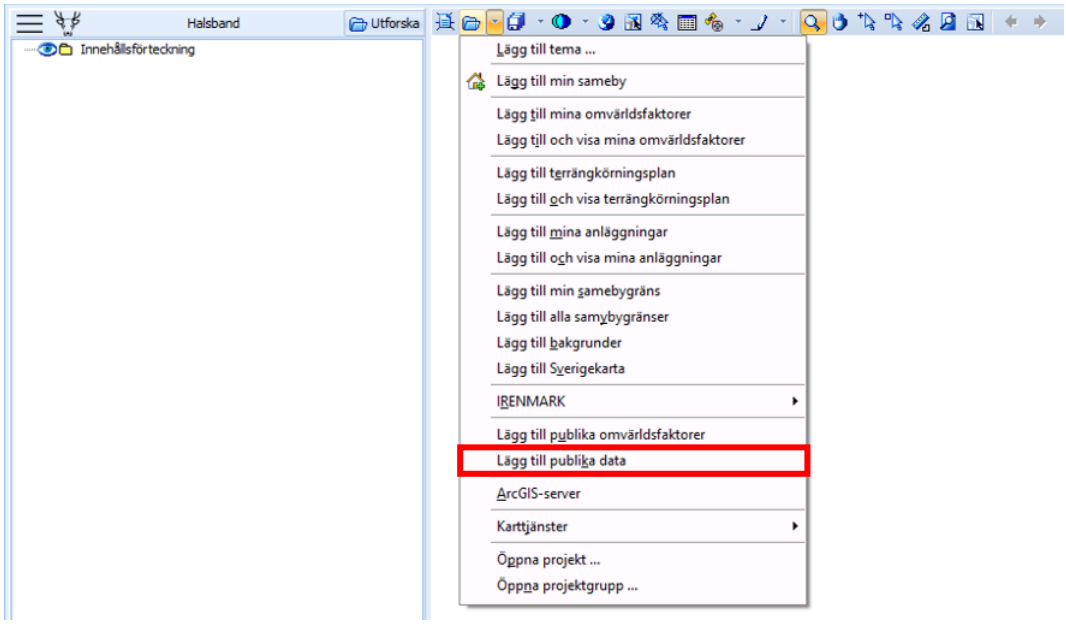
1.2 Lägg till publika data manuellt vid uppstart

Välj ”Lägg till publika data” i uppstartsläget ifall du inte redan ställt in hur RenGIS ska startas.

Omvärldsfaktorerna är ett av de datapaket som då öppnas i RenGIS.

Alternativt kan man lägga till publika data i öppnat läge genom att under rubriken ”Lägg till tema” välja ”Lägg till publika data”.

1.3 Lägg till omvärldsfaktorer

Om det endast är omvärldsfaktorerna som man vill lägga till ett redan öppnat RenGIS, går man till rubriken ”Lägg till tema” och väljer där ”Lägg till publika omvärldsfaktorer”.

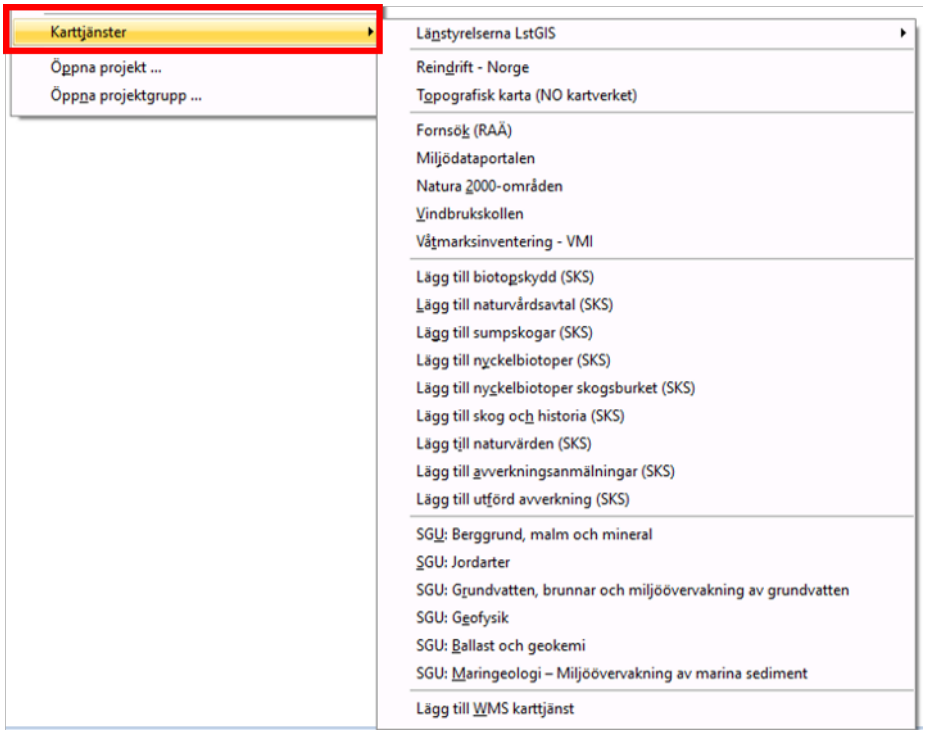

I så fall är det bara datapaketet med omvärldsfaktorer som öppnas.

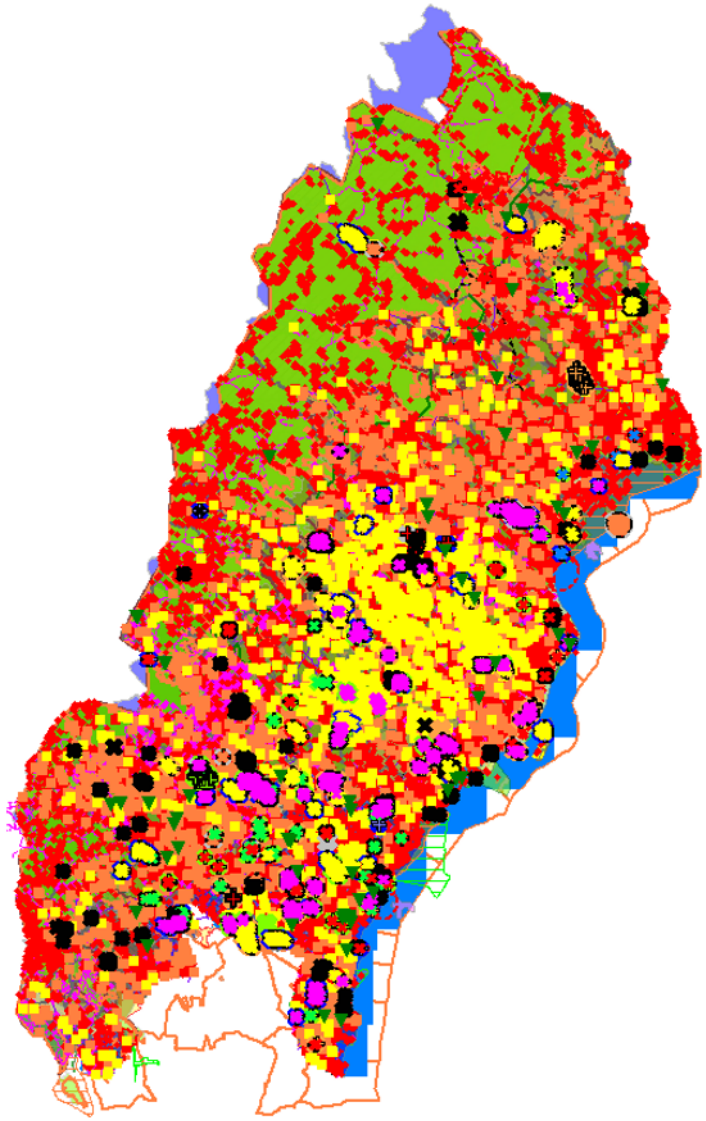
1.4 Lägg till karttjänster

I vissa fall kan omvärldsfaktorer hämtas hem direkt från berörd myndighet genom en s.k. karttjänst. Karttjänsterna som RenGIS är uppkopplade mot läggs till genom

att först välja ”Lägg till tema” och sedan underrubriken ”Karttjänster”. Genom att föra muspekaren över underrubriken fås en lista över för tillfället tillgängliga karttjänster. Klicka på det kartskikt som du vill se så kommer det att läggas till din karta i RenGIS. Fördelen med karttjänsterna är att den senaste informationen omedelbart kommer användaren av RenGIS tillgodo.

2. Omvärldsfaktorerna

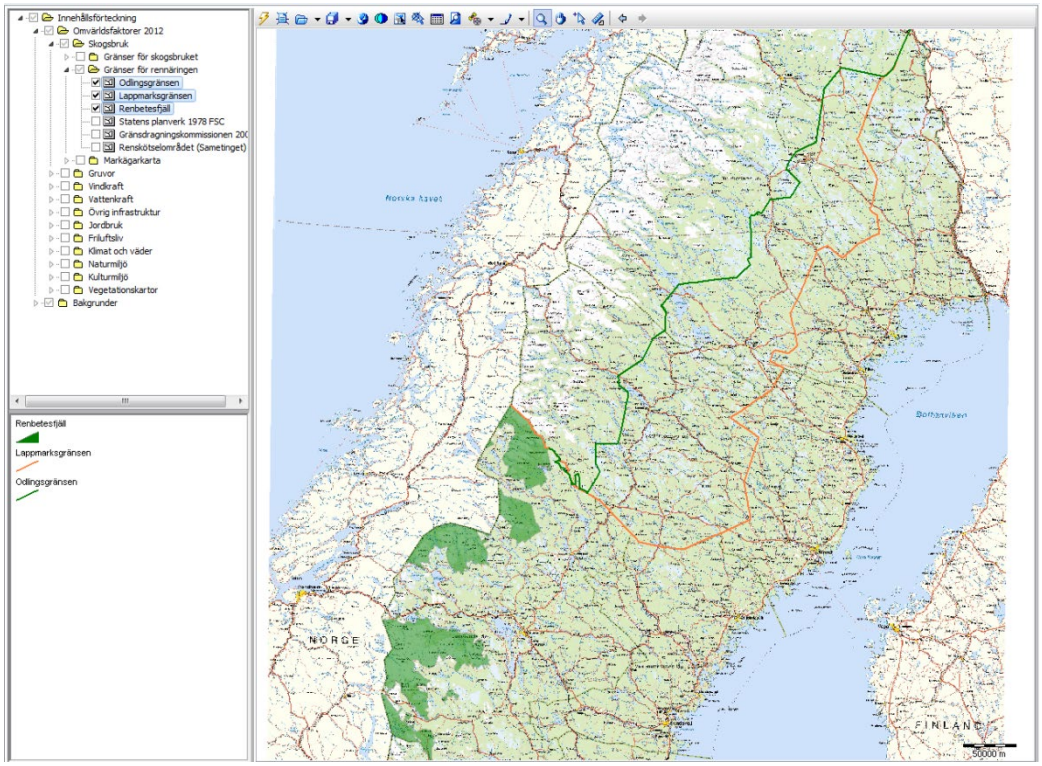
Omvärldsfaktorerna är för närvarande indelade i tretton kategorier som närmare kommer att beskrivas i denna manual. Strukturen är under uppbyggnad och kommer att förändras allt eftersom arbetet med omvärldsfaktorer framskrider. Dessutom kommer nya kategorier och teman att läggas till allt eftersom de blir tillgängliga. De tretton nuvarande kategorierna beskrivs nedan var för sig. För varje kategori kan man få ytterligare information om enskilda objekt genom att använda informationspilen i verktygsfältet för RenGIS och klicka på det objekt som är av intresse. Informationspilen kan även användas när man kopplat upp sig mot karttjänster via RenGIS.

2.1 Skogsbruk

Under rubriken skogsbruk i RenGIS omvärldsfaktorer finns olika typer av gränser samlade. Gränserna är kopplade till olika lagar och bestämmelser och gäller bland annat för skogsbruket och renskötseln.

2.1.1 Gränser för rennäringen

Rennäringen har att förhålla sig till olika gränsdragningar i landskapet, varav de viktigaste är inlagda i RenGIS omvärldsfaktorer och presenteras vidare nedan.

2.1.1.1 Lappmarksgränsen

Lappmarksgränsen är en gammal administrativ gräns som fastställdes 1766, men som går tillbaka på äldre gränsdragningar mellan Lappmarken och landskapen vid kusten. Den är dock viktig ur historisk synpunkt. Lappmarksgränsen utgjorde t.ex. skiljelinje mellan koncessionssamebyarna och övriga samebyar i Norrbotten.

2.1.1.2 Odlingsgränsen

En provisorisk odlingsgräns drogs redan 1867 i Norrbottens och Västerbottens län, men den fastställdes inte definitivt förrän den 20 juni 1890. Syftet med gränsdragningen var att inga nybyggen skulle få anläggas ovanför odlingsgränsen

utan detta område skulle enbart användas som renbetesland. Av flera olika skäl kunde inte denna gränsdragning upprätthållas. Odlingsgränsen finns dock kvar i exv. rennäringslagen där den utgör östra gränsen för de s.k. året-runt-markerna. Även skogsvårdslagen har koppling till odlingsgränsen (Norrbotten och Västerbotten).

2.1.1.3 Renbetesfjäll

I Jämtlands län drogs aldrig någon odlingsgräns. Istället avsattes vid avvittringen s.k. renbetesfjäll för renskötselns behov. Dessa visade sig dock vara alltför små för detta, vilket föranledde staten att lösa in privata markområden för att utöka renbetesfjällen. Renbetesfjällen är fortfarande ett gällande begrepp i rennäringslagen. Det finns även kopplingar till skogsvårdslagen.

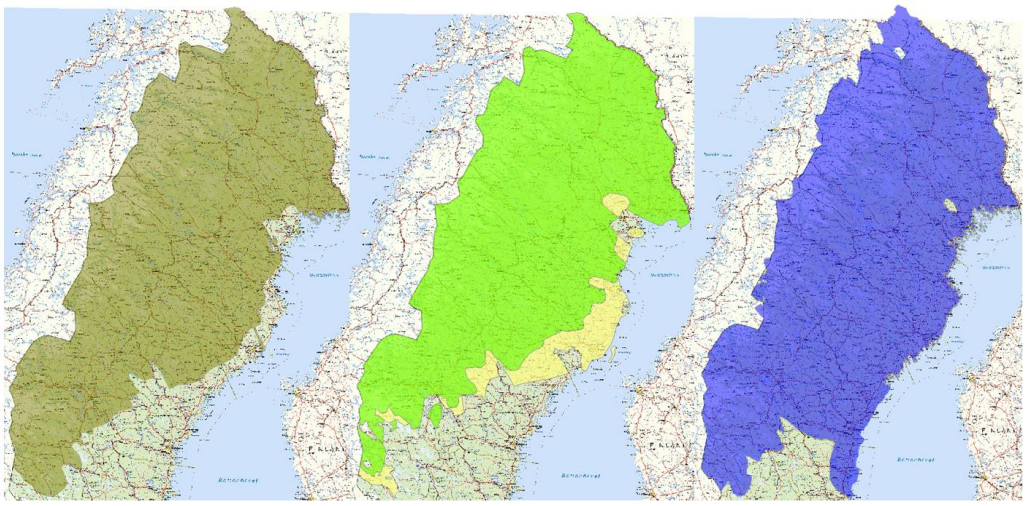
2.1.1.4 Statens planverk 1978

I Statens planverks och Lantbruksstyrelsens rapport 1978 (44 del 5), ”Rennäringen i kommunernas planering”, finns en karta som redovisar hela renskötselområdet. Kartan hade tagits fram i samband med att Statens planverk fått i uppdrag att göra en samlad bedömning av landets naturresurser (den fysiska riksplaneringen – FRP). Rennäringens markutnyttjande (sedvanemarker) var en av de verksamheter som blev föremål för utredning. Statens planverk framhöll dock själva i sin rapport att en viss osäkerhet rådde kring sedvanemarkernas gränsdragning. Gränsen anammades av FSC och därmed av det skogsbruk som var certifierat enligt denna. Hänvisning till gränsen togs dock bort i den nya FSC-standard som började gälla 2020.

2.1.1.5 Gränsdragningskommissionen 2006

Gränsdragningskommissionen hade till uppgift att utreda renskötselområdets omfattning och resultatet publicerades i ”Samernas sedvanemarker, Statens offentliga utredningar 2006:14). Kommissionen skrev dock i rapporten att resultaten inte skulle ses som en ståndpunkt för eller emot gällande indelning eller lagstiftning. Områden med pågående domstolsprocesser undantogs också från utredningen. Kartan i RenGIS visar Status=1, vilket enligt Gränsdragningskommissionen innebar att renbetesrätten var bevisad. Status=2 visar områden där Gränsdragningskommissionen ansett att renbetesrätt sannolikt

rådde, men där markägarna ansett att denna inte var bevisad. Kartan i RenGIS har inte med Status 3-5 som enligt Gränsdragningskommissionen innebar 3 – Av samerna påstådd men enligt kommissionen mindre sannolik renbetesrätt, 4 – Renbetesrätt saknas och 5 – Område där domstolsprocess pågår.

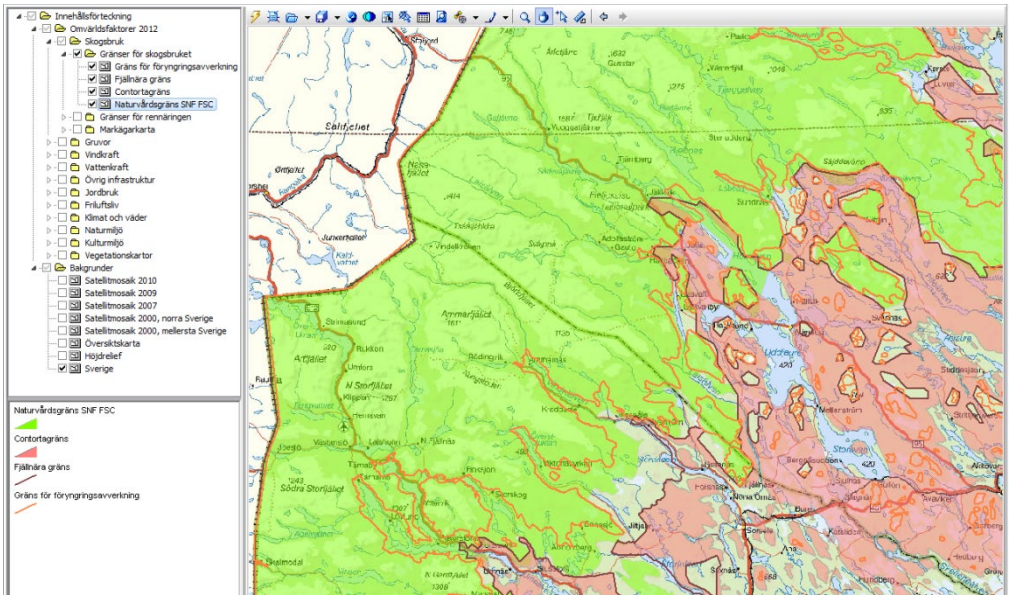

Statens planverk 1978 Gränsdragningskommissionen 2006 Renskötselområdet (Sametinget)

2.1.1.6 Renskötselområdet (Sametinget)

Kartan visar renskötselområdet som det definieras av Sametinget. Kartans gränser sammanfaller i princip med Gränsdragningskommissionens (ovan) karta om samtliga utredda områden (1-5) räknas in i renskötselområdet.

2.1.2 Gränser för skogsbruket

Regelverket som skogsbruket har att förhålla sig till varierar beroende på var i landet det bedrivs. Det fjällnära området är ett sådant område där naturförhållanden, hänsyn till rennäringen m.m. lett till att särskilda bestämmelser antagits. För att man ska kunna veta var de olika regelverken gäller har Skogsstyrelsen och andra myndigheter skapat olika gränser för dessa områden. De viktigaste beskrivs här nedan.

2.1.2.1 Gräns för föryngringsavverkning (trakthyggesgräns)

I Regeringens proposition 1990/91:3 "Skogsbruket i fjällnära skogar" angavs uppdraget: ”Skogsvårdsstyrelsen skall inom området för svårföryngrad skog i norra Sverige inventera och redovisa områden där avverkning inte kan företas på grund av återväxtsvårigheter eller där skogen behövs som skydd mot att fjällgränsen flyttas ned." Uppdraget slutfördes under 1996 och resulterade i ett förslag på en övre gräns för föryngringsavverkningar (trakthyggen).
Gränsen fick ingen formell eller juridisk betydelse, men används ändå som riktmärke av Skogsstyrelsen i samband med tillståndsprövningar i fjällnära skog.
Shape-filen (yta) kommer från Skogsstyrelsen.

2.1.2.2 Fjällnära gräns

Gränsen för fjällnära skog beslutades av Skogsstyrelsen 1991 i förordningen om gränserna för fjällnära skog (SKSFS 1991:3). Gränsen kan ses som en gräns för

svårföryngrad skog där svårigheten beror på just det fjällnära läget. Särskilda restriktioner och villkor är kopplade till skogsbruksåtgärder ovan den fjällnära gränsen. Shape-filen (yta) kommer från Skogsstyrelsen.

2.1.2.3 Contortagräns

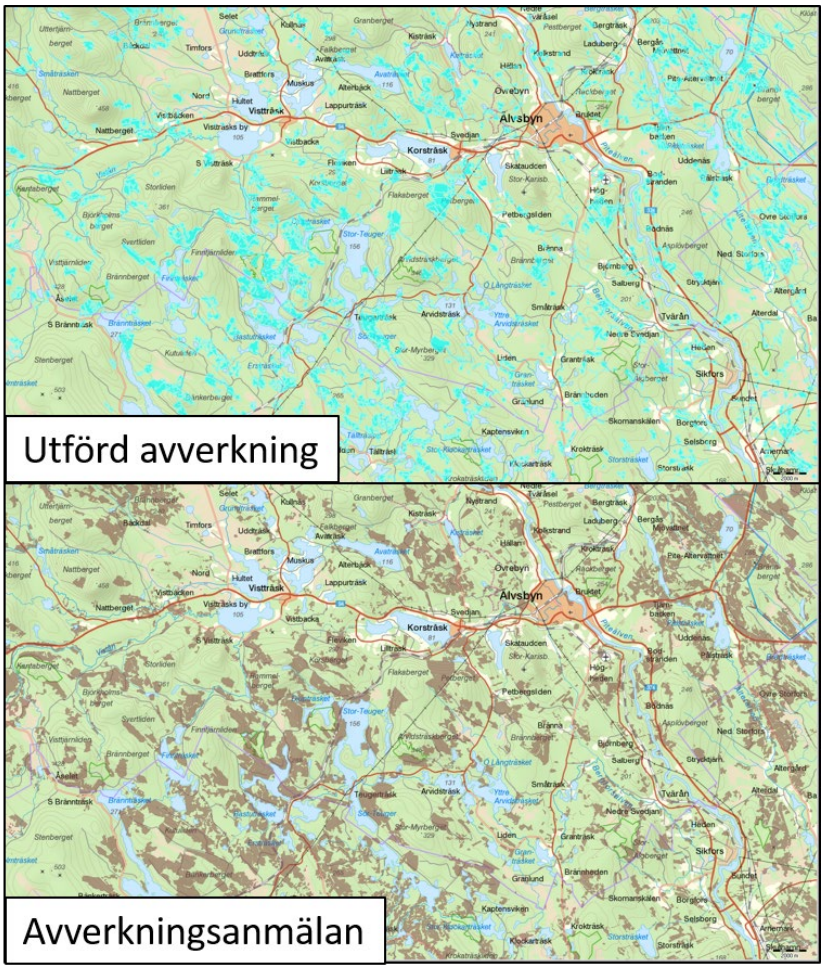
Contorta har planterats som skogsträd i Sverige under hela 1900-talet. Under den senare delen av 1900-talet infördes dock allt fler restriktioner mot nyplantering. Numera finns den s.k. contortagränsen, en gräns som definierar var det är förbjudet att plantera contorta nedanför den fjällnära gränsen. Ovanför den fjällnära gränsen är det sedan 1991 totalförbud mot contortaplantering. Shape-filen (yta) kommer från Skogsstyrelsen.

2.1.2.4 Naturvårdsgräns (SNF)

1988 föreslog Svenska Naturskyddsföreningen en naturvårdsgräns vilken skulle ses som en gräns för storskaligt skogsbruk i fjällnära skog. Naturvårdsgränsen har därefter anammats av FSC vilket innebär att certifierat skogsbruk måste följa gränsdragningen. Shape-filen (yta) kommer delvis från Skogsstyrelsen, delvis från Statens fastighetsverk och har därefter sammanslagits till en enhetlig fil.

2.1.3 Utförd avverkning (SKS)

Skogsstyrelsen gör sedan 2001 en skillnadsanalys mellan årets och förra årets satellitbilder för att ta reda på vad som faktiskt avverkats under en säsong. Skiktet i RenGIS innehåller ackumulerad data om faktiskt utförda avverkningar.

Utförd avverkning
Avverkningsanmälan
Älvsbyn
Korsträsk
Övrebyn
Hällan
Hedlunda
Tvärån
Sikfors
Selsborg
Storsträsk
Krokträsk
Kaptensviken
Skomanskilen
Granträsk
Liden
Smältträsk
Arvidsträsk
Teugentjärn
Stor-Teuger
Stor-Myrberget
Flaskberget
Petbergsliden
Skataudden
Uddenäs
Brännheden
Grabjund
Nedre Svedjan
Övre Svedjan
Svedjan
Lapputräsk
Visttjärnliden
Visttjärnsberget
Visttjärnsliden
Visträsk
Visträsks by
Visträsk by
Visttjärnsbacken
Visttjärnsbacka
Hultet
Muskus
Brattfors
Timfors
Selet
Kullnäs
Granberget
Uddträsk
Avaträsk
Kvistträsk
Nattberget
Nord
Åselet
S Brännträsk
Brännträsket
Brännberget
Fäbodberget
Stenberget
Ankarberget
Ersmarken
Kutuliden
Storliden
Svartliden
Finntjärnliden
Finntjärnsliden
Björkholms berget
Kvistberget
Timmerberget
Kvistberget
Kvistträsket
Kvistbacken
Kvistbacka
Kvistbacksberget
Kvistbacksträsket
Kvistbacksträsket
Kvistbacksudden
Kvistbacksudde
Kvistbacksudden
Kvistbacksudden
Kvistbacksudden

giltiga avverkningsanmälningar att visas oavsett om den planerade åtgärden genomförts eller inte.

2.1.5 Hygge 2000

Skiktet ”Hygge” är ett utklipp ur en omfattande vegetationskarta som tagits fram av SLU. Skiktet kan användas som en uppskattning av vad som skulle ha klassats som hygge 2000 (avverkat ca. 1985-2000).

2.1.6 Ungskog 2000

Skiktet ”Ungskog” är ett utklipp ur en omfattande vegetationskarta som tagits fram av SLU. Skiktet kan användas som en uppskattning av vad som skulle ha klassats som ungskog 2000 (avverkat ca. 1970-1985).

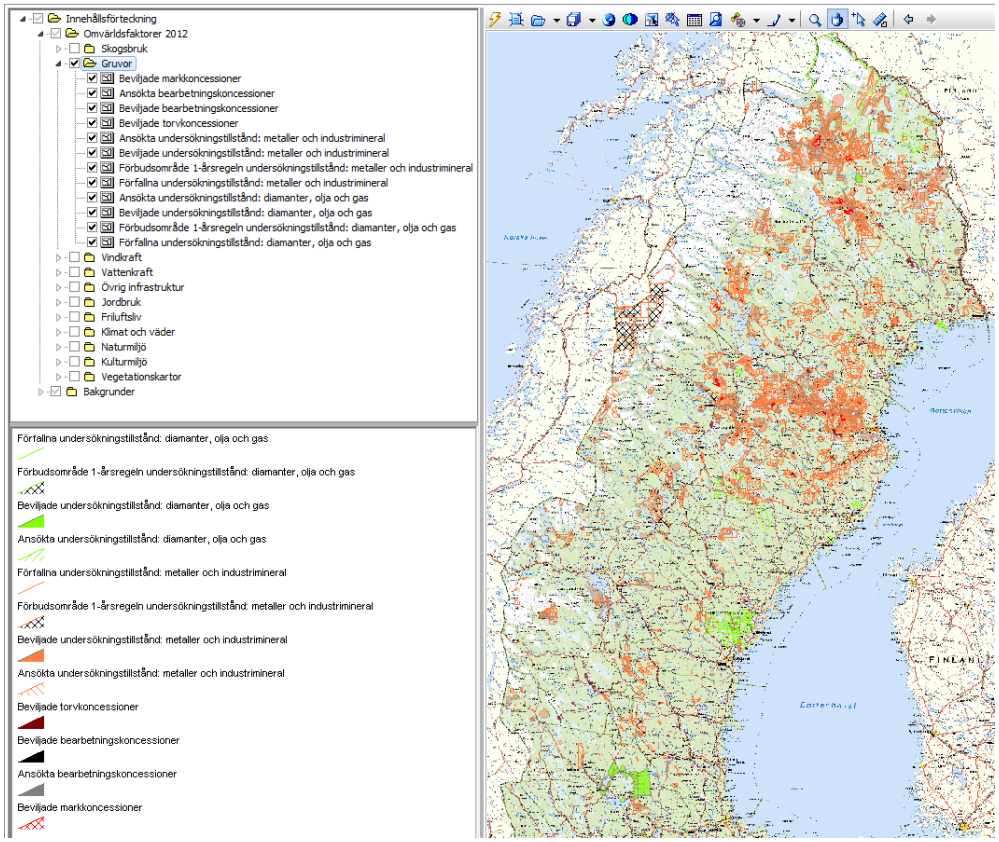
2.1.7 Kontinuitetsskog

Kontinuitetsskog (k-skog) innefattar skogsområden som inte har kalhuggits och som därmed varit trädbevuxna under lång tid. Skogsstyrelsen definierade k-skog 2004 som kontinuerligt trädbevuxna områden sedan år 1700. Några trädslagsbyten ska heller inte ha skett inom sådana områden. Kontinuitetsskogar antas vanligtvis innehålla höga naturvärden. Skiktet kontinuitetsskog kommer från Naturvårdsverkets projekt ”Kartering av kontinuitetsskog i boreal region” och togs fram 2017. Skiktet innehåller alla skogar som inte har kalavverkats sedan trakthyggesbruket blev förhärskande under 1950-talet.

2.1.8 Skog

Skog består av ett kartskikt från senaste vägkartan och är detsamma som ligger under kategorin vegetationskartor i RenGIS omvärldsfaktorer.

2.2 Gruvor

Bergsstaten, som är ett beslutsorgan inom Statens Geologiska Undersökning(SGU), tillhandahåller information om existerande bearbetningskoncessioner (d.v.s. rättigheter till brytningsvärda mineraler), markanvisningar till koncessioner samt beviljade, ansökta och förfallna undersökningstillstånd.

Informationen i databasen är till stor del baserad på anmälda uppgifter från de olika aktörerna. RenGIS omvärldsfaktordatabas innehåller ett årligen nedladdat skikt från denna databas. Kategorin Gruvor består av flera olika teman (med polygoner/ytor) och speglar olika stadier i gruvetableringen, men innehåller även uppgifter om torvtäkter. Aktuell och uppdaterad information kan erhållas via Bergsstatens hemsida. Det är viktigt att komma ihåg att det är möjligt att använda sig av RenGIS karttjänst som ger en direkt tillgång till den senast uppdaterade informationen från SGU, vilken kan vara mer aktuell än de skikt som ligger som standard i RenGIS. Under 1.4 **Lägg till karttjänster** i denna manual beskrivs hur detta går till.

2.2.1 Undersökningstillstånd

Ett undersökningstillstånd enligt minerallagen ger innehavaren ensamrätt, även i förhållande till markägaren, att kartlägga berggrundens egenskaper. Syftet är att ta reda på om det finns en fyndighet inom det aktuella området och i så fall undersöka hur den är beskaffad, hur stor den är och om den är brytvärd. Tillståndet ger också företräde till den eventuella fyndigheten. Som tabellen nedan visar är det är en lång rad olika ämnen som omfattas av minerallagen.

Antimon	Arsenik	Beryllium	Bly	Cesium
Guld	Iridium	Järn som förekommer i berggrunden	Kobolt	Koppar
Krom	Kvicksilver	Lantan	Lantanider	Litium
Mangan	Molybden	Nickel	Niob	Osmium
Palladium	Platina	Rodium	Rubidium	Rutenium
Silver	Skandium	Strontium	Tantal	Tenn
Titan	Torium	Uran	Vanadium	Vismut
Volfram	Yttrium	Andalusit	Apatit	Brucit
Flusspat	Grafit	Kyanit	Leror som är eldfasta eller klinkrande	Magnesit
Magnetkis	Nefellinsyenit	Sillimanit	Stenkol	Stensalt
Annat salt som förekommer på liknande sätt	Svavelkis	Tungspat	Wollastonit	Olja
Gasformiga kolväten	Diamant			

Ett undersökningstillstånd innebär inte att man har någon rätt att utföra undersökningar. Den som har beviljats ett undersökningstillstånd måste först göra en arbetsplan för arbetet. Innan arbetet inleds ska de markägare och

nyttjanderättshavare (sakägare) som är direkt berörda delges arbetsplanen. Sakägaren har sedan tre veckor på sig att framföra eventuella invändningar. Om invändningar framförs måste den som vill utföra undersökningarna försöka komma överens med sakägaren eller begära att bergmästaren fastställer arbetsplanen. Bergmästaren prövar frågan efter att alla berörda parter fått komma till tals. I de flesta fall berörs bara mindre delar av marken inom ett undersökningstillstånd av undersökningsarbetet.

Undersökningsarbetet (vilket även brukar kallas prospektering) sker oftast i flera steg och består till exempel av provtagning av hällar och mark samt mätningar med olika typer av instrument. När ett intressant område ringats in, sker borrningar. Mark- och miljöpåverkan är i de flesta fall mycket liten. Enligt minerallagen är dock provbrytning en del av undersökningsarbetet och om en provbrytning blir aktuell så blir det fråga om ett betydligt större ingrepp i miljön än vad som beskrivits ovan.

När ett undersökningstillstånd eller en bearbetningskoncession har upphört att gälla, kan en ansökan om undersökningstillstånd beträffande mark inom samma område prövas tidigast ett år efter det att tillståndet eller koncessionen upphörde att gälla.

De olika gruvskikten i RenGIS är uppdelade i två rubriker, ”Metaller och industrimineral” samt ”Diamanter, olja och gas”. Undersökningstillstånden är därefter indelade i följande rubriker, som speglar status på undersökningstillståndet.

Ansökta undersökningstillstånd

Innehåller bl.a. områdets namn, datum för ansökan, mineral av intresse samt ägare.

Beviljade undersökningstillstånd

Innehåller bl.a. områdets namn, datum för beslutet, giltighetstid, mineral av intresse samt ägare.

Förbudsområden enligt 1-årsregeln

Innehåller bl.a. områdets namn, datum för ansökan, datum för beslutet, giltighetstid, mineral av intresse samt ägare.

Förfallna undersökningstillstånd

Innehåller bl.a. områdets namn, giltighetstid, mineral av intresse samt ägare.

2.2.2 Bearbetningskoncession

Endast ett fåtal områden som undersöks visar sig innehålla mineralfyndigheter som är värda att utvinna. När en sådan fyndighet väl har lokaliserats krävs flera omfattande prövningar för att starta en gruva. Sökanden måste lägga fram bevis för att fyndigheten sannolikt kan tillgodogöras ekonomiskt. En utvinning får inte heller vara olämplig i förhållande till andra allmänna intressen som till exempel skyddad natur, kommunikationsleder eller rennäringen. I ansökan ingår en miljökonsekvensbeskrivning, vilken granskas av länsstyrelse och kommun. Om bergmästaren och länsstyrelsen inte är överens om markanvändningen blir det regeringen som fäller avgörandet. En beviljad bearbetningskoncession är normalt giltig i 25 år, men innebär inte att gruvbrytningen kan påbörjas. Det krävs ytterligare tillstånd för gruvverksamhet enligt miljöbalken vilka kan erhållas först efter dom av mark- och miljödomstolen. RenGIS innehåller teman som visar både ansökta och beviljade bearbetningskoncessioner.

Ansökta bearbetningskoncessioner

Innehåller bl.a. områdets namn, datum för ansökan, mineral av intresse samt ägare.

Beviljade bearbetningskoncessioner

Innehåller bl.a. områdets namn, datum för beslutet, giltighetstiden, mineral av intresse samt ägare.

2.2.3 Markanvisning för koncession

Markanvisningen innefattar den mark som behövs för utvinningen av bearbetningskoncessionen. Till grund för beslutet ligger avtal som ingåtts mellan

koncessionsinnehavaren och markägaren. Mark kan anvisas mot markägares och rättighetsinnehavares vilja men det är ovanligt. Det är alltid markägaren som avgör om marken ska lösas in eller om ersättning bara ska betalas för den skada och det intrång som markanvändningen innebär. RenGIS innehåller teman för både ansökta och beviljade markanvisningar till koncession.

Ansökta markanvisningar till koncession

Innehåller bl.a. områdets namn och datum för ansökan

Beviljade markanvisningar till koncession.

Innehåller bl.a. områdets namn och datum för beslutet

2.2.4 Riksintresse mineral

Skiktet Riksintresse mineral innehåller områden eller punkter som visar på fyndigheter av värdefulla ämnen eller material som är av riksintresse. Dessa fyndigheter ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra utvinningen av dessa. Kommuner eller statliga myndigheter får inte planera för eller lämna tillstånd till verksamheter som kan förhindra eller påtagligt försvåra utnyttjandet av de utpekade mineralresurserna. Temaskikten har skapats utifrån de koordinater som upptas i riksintressebesluten.

2.2.5 Torvkoncession

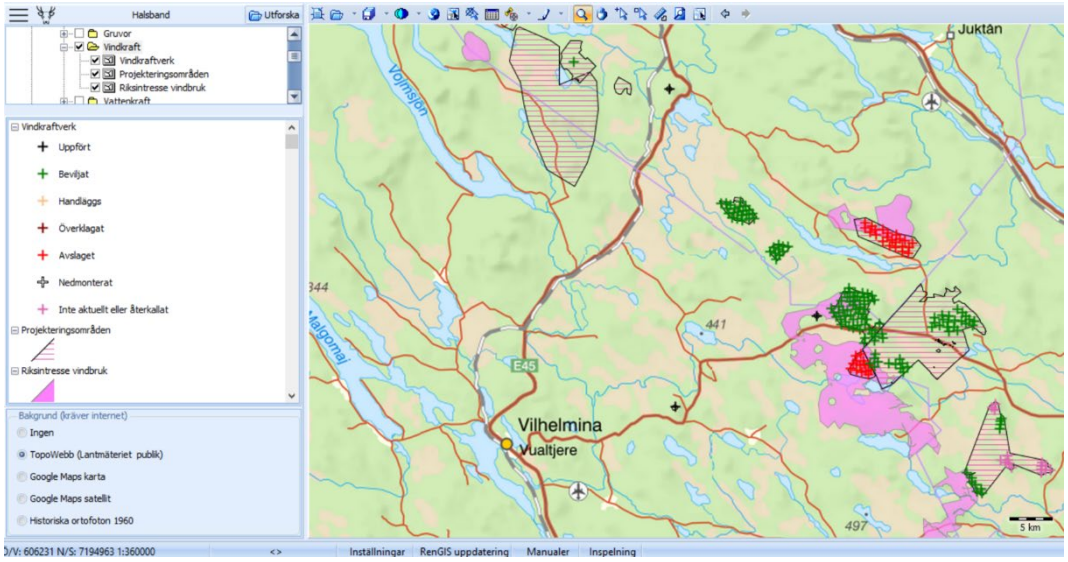
Den som vill bearbeta och tillgodogöra sig torv för energiutvinning måste ansöka om en bearbetningskoncession för detta. Förutsättningen för att få en bearbetningskoncession är bl.a. att det är sannolikt att fyndigheten kan tillgodogöras ekonomiskt.

Ägare till mark som tas i anspråk för bearbetning är berättigad till intrångsersättning och annan ersättning för skada från koncessionsinnehavaren. Frågor om torvkoncession prövas av Länsstyrelsen. RenGIS innehåller ett tema som visar beslutade torvkoncessioner.

Beslutade torvkoncessioner

Innehåller bl.a. områdets namn, datum för beslutet samt giltighetstid.

2.3 Vindkraft

Sveriges länsstyrelser har gemensamt tagit fram en webbaserad databas ”Vindbrukskollen” där samtliga vindkraftverk finns medtagna. Databasen innehåller vindkraftverk i alla utvecklingsstadier, allt ifrån planerade till färdigbyggda. Databasen är tillgänglig via internet på webbplatsen Vindlov.se, där flera ytterligare myndigheter bidragit med information.

2.3.1 Vindkraftverk

Temat består av punkter som representerar enskilda vindkraftverk i olika stadier av projektering och som har hämtats hem via vindbrukskollen (energimyndigheten.se). Här finns såväl planerade vindkraftverk som redan färdigbyggda sådana. Vindkraftverken är färgade utifrån det planeringsskede (status) de befann sig i.

VerkId	vindkraftverkets beteckning
OmrådesId	vindkraftparkens beteckning
Ägare	vindkraftverkets ägare
Status	projekteringens status

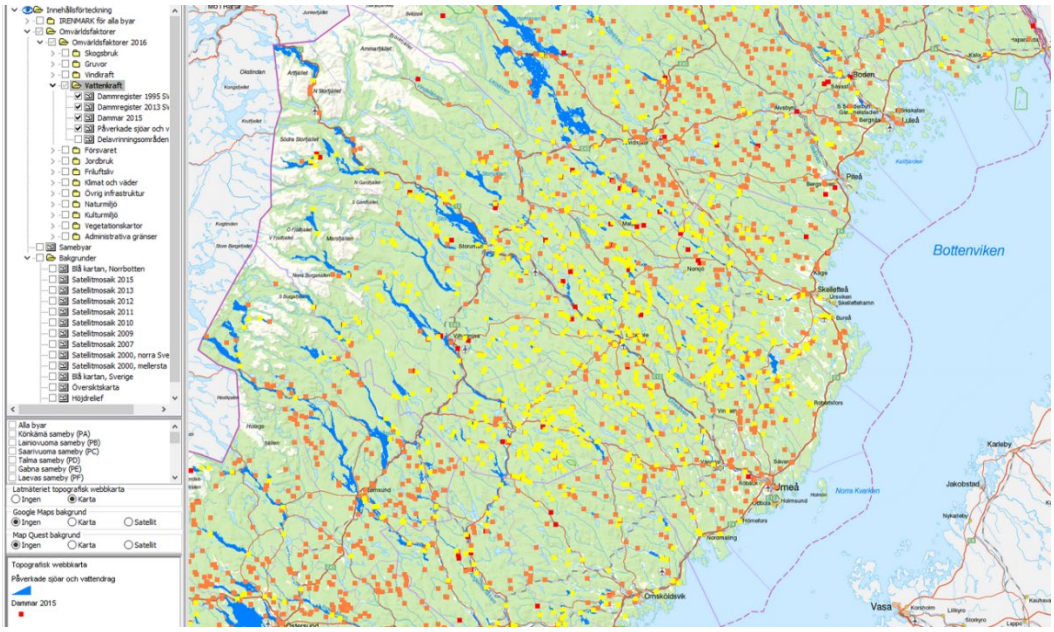
2.3.2 Projekteringsområden

Temat består av polygoner som representerar projekteringsområdet för hela vindkraftsparken och har hämtats hem via vindbrukskollen (energimyndigheten.se).

2.3.3 Riksintresse vindbruk

Temat består av polygoner för områden som är utpekade som riksintressen för vindbruk (elproduktion från vindkraft). Temat har erhållits från Energimyndigheten. De första riksintresseområdena fastställdes 2004, men har sedan reviderats i omgångar. Den senaste uppdateringen gjordes 2013 och ett tilläggsbeslut togs 2015 för ett mindre antal områden.

2.4 Vattenkraft

SMHI har fått uppdraget att göra en plan för uppdatering och komplettering av ett nationellt dammregister. Informationen om dammar har sitt ursprung i SMHIs databas SVAR (Svenskt VattenARkiv). Databasen, som bygger på data från 1994-1995, börjar dock bli till åren och är dessutom inte komplett. En uppdatering av dammregistret gjordes 2013.

2.4.1 Dammregister 1995 SVAR

Temat består av punkter som representerar olika typer av dammar med tillhörande data från SMHIs SVAR. Data är inte fullständigt eller helt tillförlitligt. Vi har inkluderat dammar som reglerar vattenytan uppströms samt dammar med okänd funktion. Dammpunkterna har följande attributinformation:

DNAMN	dammens namn
BYGG	byggår
MY	magasinets yta
DAMMHOJD	dammens höjd
DAMMTYP	typ av fyllnad
NVKLASS_text	klassning för miljöuppföljning enl. NVV

2.4.2 Dammregister 2013 SVAR

SMHI tog under 2013 fram ett nytt uppdaterat dammregister tillsammans med länsstyrelserna. Detta nya register saknar dock mycket av den information som fanns med i det tidigare registret.

2.4.3 Dammar 2015

Temat består av dammbyggnader som identifierats av SLU genom manuell genomgång av moderna kartor kompletterat med uppgifter från internet om byggår och liknande.

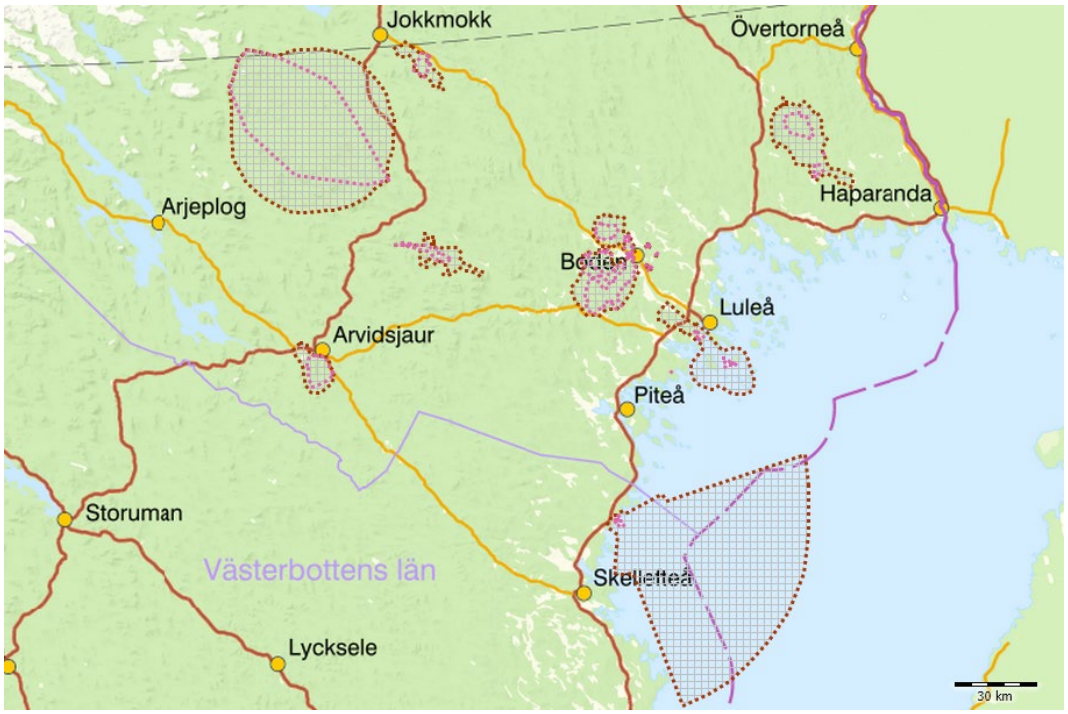
2.4.4 Påverkade sjöar och vattendrag

Temat består av identifierade vattenytor som ligger uppströms men i direkt anslutning till en dammbyggnad som i sin tur återfinns i temat Dammar 2015. Temat har tagits fram av SLU.

2.4.5 Delavrinningsområden

Temat består av vattendragens avrinningsområden och kommer från SVAR (Svenskt VattenARkiv) och tillhandahålls av SMHI. Avrinningsområde definieras enligt SMHI som: Till varje punkt eller tvärsnitt i ett vattendrag hör ett bestämt avrinningsområde, nämligen det område från vilket vatten dränerar till vattendraget uppströms punkten.
Databasen innehåller dels en grövre indelning i huvudavrinningsområden, dels en finare indelning i delavrinningsområden. Det är det senare temat som är inlagt i RenGIS.

2.5 Försvaret

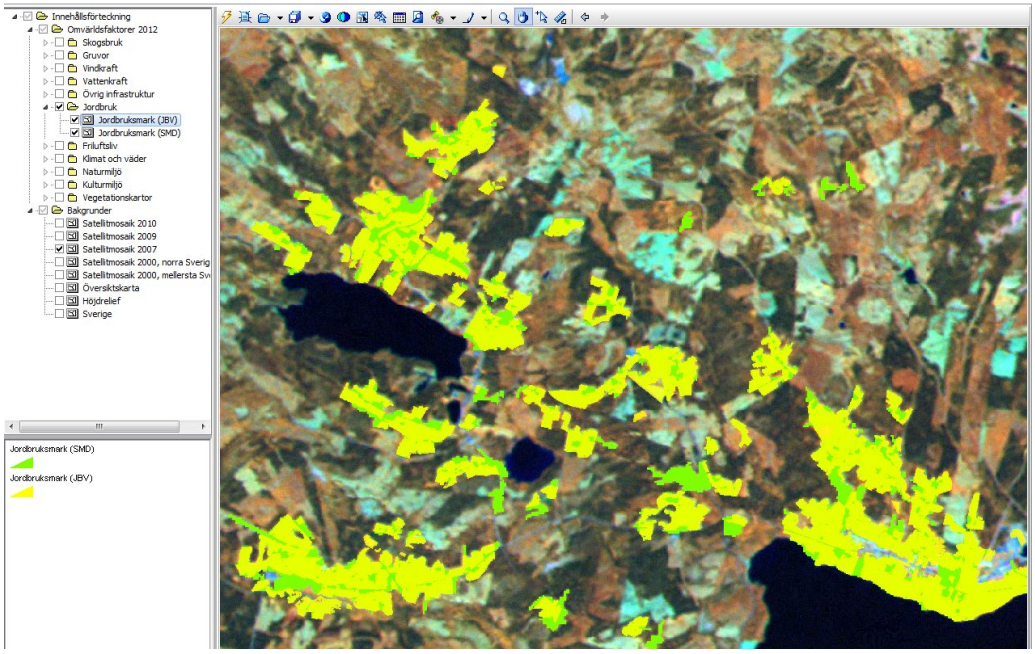

2.5.1 Riksintresse på land

Temat innehåller riksintressen för totalförsvarets militära del som kan redovisas öppet. Däremot saknas riksintressen som med hänsyn till försvarssekretesskäl inte kan redovisas öppet. Riksintressena innefattar t.ex. skjut- och övningsfält, flygplatser, sjöövningsområden, tekniska system och anläggningar. Vid övningar kan dessa områden vara avlysta för allmänheten.

2.5.2 Påverkansområde för buller eller annan risk

Temat påverkansområde innehåller områden som påverkas av den militära verksamheten inom ett militärt riksintresse (2.5.1). Det kan exempelvis vara buller eller projektiler från skjutövningar.

2.6 Jordbruk

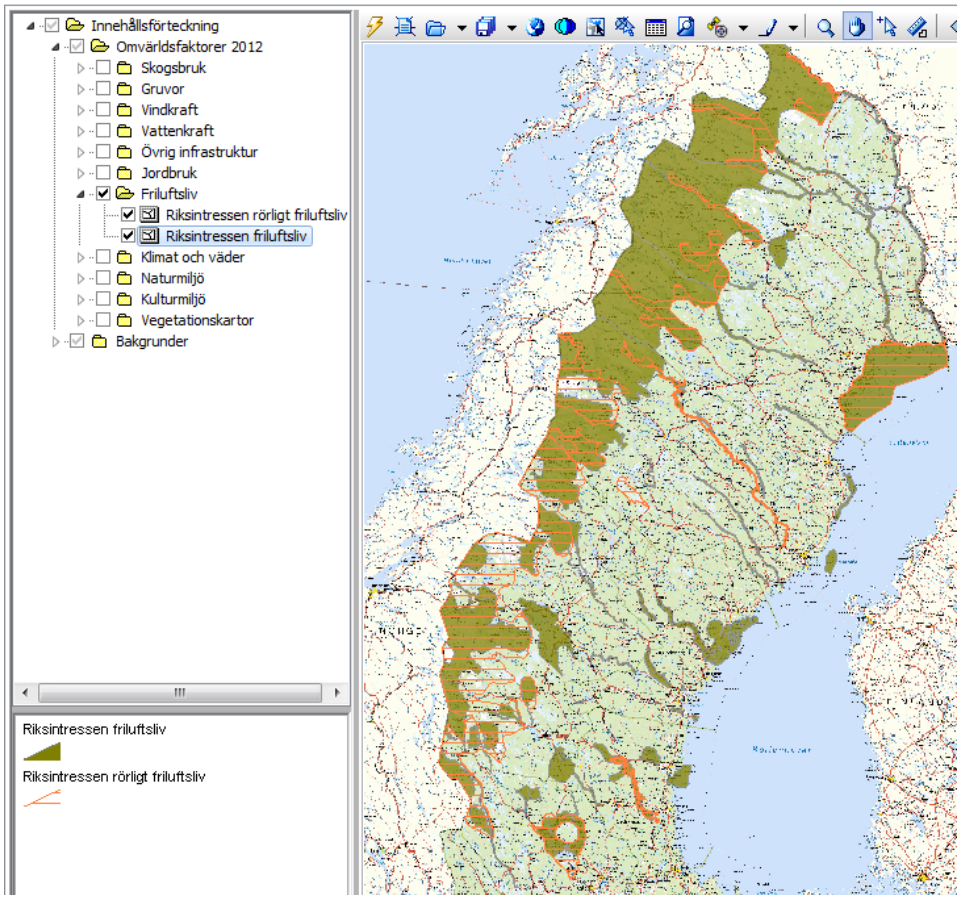

2.6.1 Jordbruksmark (JBV)

Temat består av polygoner från Jordbruksverket. Temat visar enbart jordbruksmark (åkermark, betesmark) som är stödberättigad enligt EU:s definitioner. Temat visar dock inte all sådan jordbruksmark utan bara de delar som en lantbrukare sökt stöd för någon gång.

2.6.2 Jordbruksmark (SMD)

Temat består av polygoner från Svensk MarktäckeData (SMD) som beskriver odlingsmark som innefattar åkermark, betesmarker samt frukt- och bärodling. Temat kan anses visa öppen jordbruksmark men utan hänsyn till om denna är brukad eller ej.

2.7 Friluftsliv

2.7.1 Riksintresse rörligt friluftsliv

Riksintressen för det rörliga friluftslivet är bestämda och definierade i Miljöbalken (Kap 4, 2§) där det står att inom dessa områden ”skall turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.”

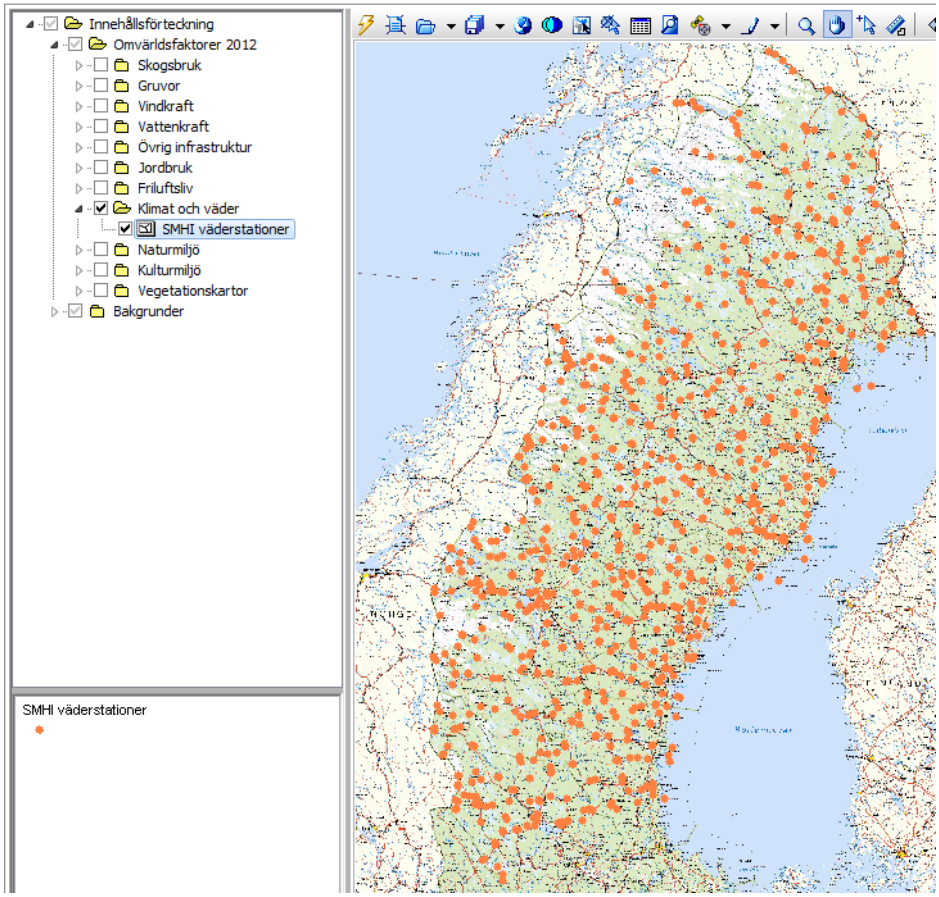
2.7.2 Riksintresse friluftsliv

Riksintressen för friluftsliv definieras i Miljöbalken (Kap 3, 6§) där det står att ”mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.

2.8 Klimat och väder

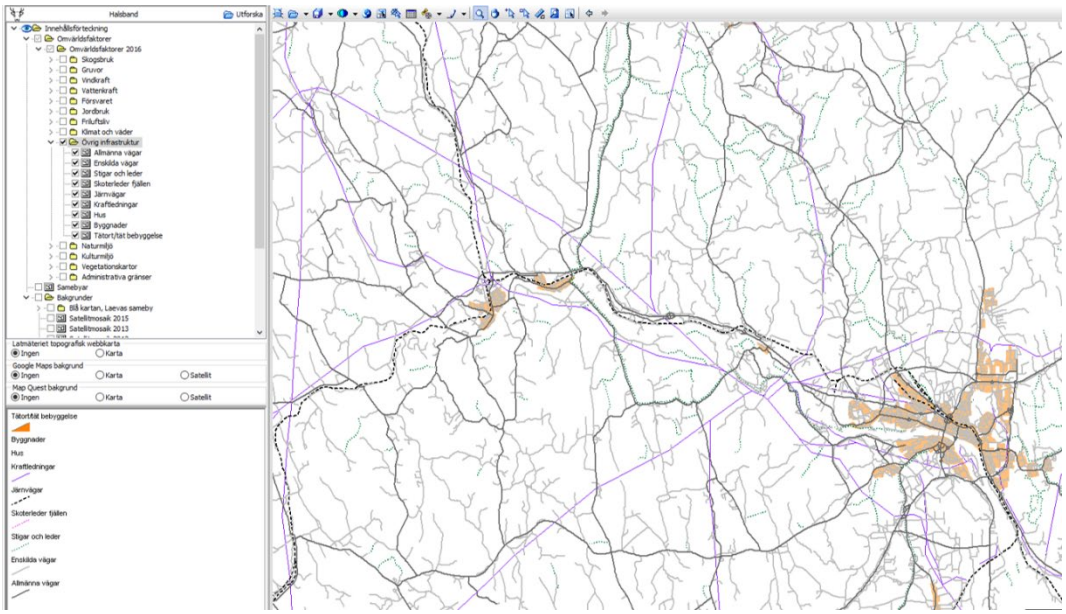
SMHI har tillgängliggjort en stor mängd klimatdata via sin hemsida. En särskild manual, manual 13 – SMHI klimatdata, har tagits fram som visar hur dessa data kan importeras, analyseras och visualiseras i RenGIS.

2.8.1 SMHI väderstationer

Temat i RenGIS består av data som levererats av SMHI 2010 och som därefter digitaliserats. Väderstationerna har tillförts en notering om de mätt temperatur, nederbörd eller snödjup. En och samma station kan ha mätt en eller flera parametrar. Notera att kartan visar samtliga mätstationer som levererat data, alltså även sådana som inte längre är i drift.

2.9 Övrig infrastruktur

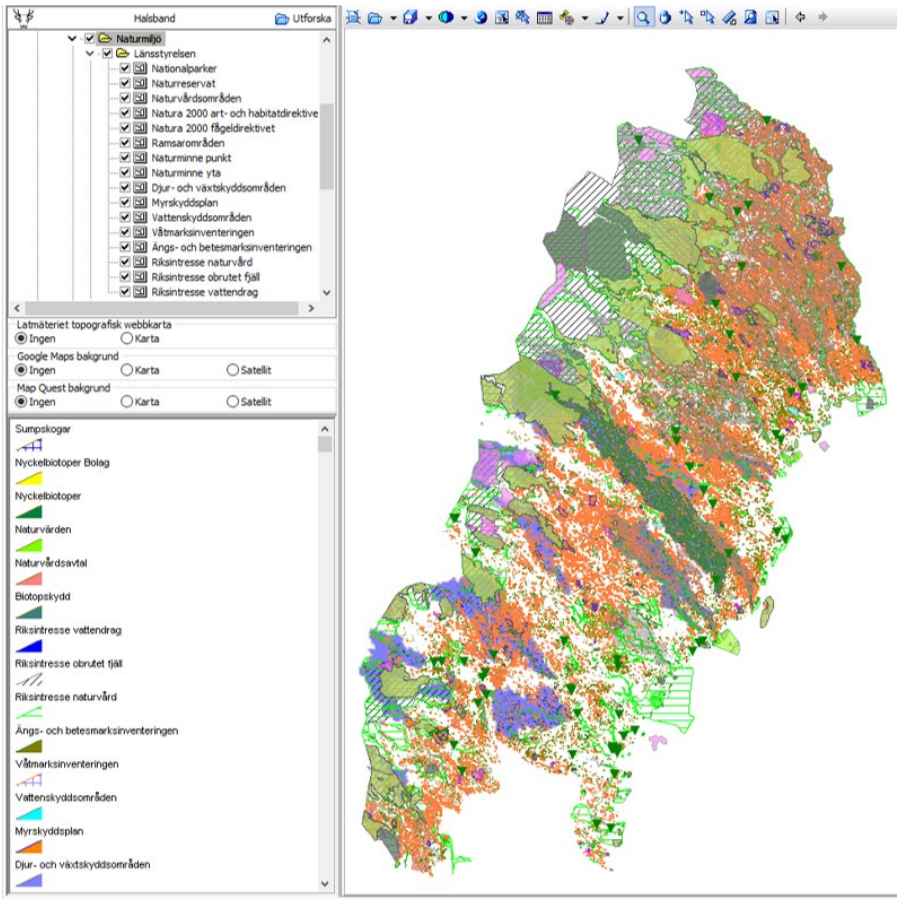

Under rubriken övrig infrastruktur finns sammanställningar av uppgifter om vägnätet, järnvägar, kraftledningar samt hus, byggnader och förtätad bebyggelse.

Allmänna vägar –Temat består av linjer från senaste vägkartan.
Övriga vägar – Temat består av linjer från senaste vägkartan.
Järnvägar – Temat består av linjer från senaste vägkartan.
Kilometer bandel – Temat består av punkter och ska användas tillsammans med temat järnvägar. Varje punkt består av två siffror åtskiljda av ett kolontecken där den första siffran betecknar bandel och den andra är en kilometermarkering. Sifferkombinationen används för att kunna positionsbestämma olika företeelser längs järnvägen, exv. en renpåkörning. Temat kommer från trafikverket.
Stigar och leder – Temat består av linjer från senaste översiktskartan.
Skoterleder i fjällen – Temat består av linjer från senaste fjällkartan.
Kraftledningar – Temat består av linjer från senaste vägkartan och visar stam- och regionledningar.
Hus – Temat består av polygoner från fastighetskartan och inkluderar enbart hus.
Hus och byggnader – Temat består av polygoner från fastighetskartan och inkluderar både hus och övriga byggnader.
Bebyggelseområde – Temat består av polygoner som visar förtätad bebyggelse och är erhållet från senaste vägkartan.

2.10 Naturmiljö

Under rubriken naturmiljö har RenGIS omvärldsfaktorer samlat shape-filer som visar olika grader av områdesskydd för naturmiljövärden.

2.10.1 Naturvårdsverket

2.10.1.1 Nationalparker

Nationalparker består av områden som tillhör Staten och som regering och riksdag beslutat skall vara nationalpark i syfte att bevara ett större sammanhängande område av en viss landskapstyp. Naturvårdsverket förvaltar nationalparkerna, som har ett starkt lagfäst skydd i Miljöbalken 7 kap.

2.10.1.2 Naturreservat

Naturreservat är områden som länsstyrelsen eller kommunen förklarat som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald eller bevara värdefulla naturmiljöer. Skydd för naturreservat regleras i Miljöbalken 7 kap.

2.10.1.3 Naturvårdsområden

Naturvårdsområden är en skyddsform som användes från 1974 fram till att Miljöbalken infördes 1999. De områden som inrättades under den perioden ska idag anses som naturreservat. Naturvårdsområdena skiljer sig dock från naturreservaten bland annat att genom att pågående markanvändning (t. ex skogsbruk) inte avsevärt får försvåras.

2.10.1.4 Riksintressen Natura 2000 Art- och habitatdirektivet

Natura 2000 är ett nätverk av skyddade områden i EU. Målet med nätverket är att hejda utrotningen av djur och växter och förhindra att deras livsmiljöer förstörs. Områden som utvalts för att ingå i nätverket benämns riksintressen för Natura 2000. Det är regeringen som med stöd av Miljöbalken 4 kap. 8§ beslutar om vilka områden som ska ingå i Natura 2000. De områden som Sverige pekat ut utifrån art- och habitatdirektivet har lagts in i RenGIS.

2.10.1.5 Riksintressen Natura 2000 Fågeldirektivet

Natura 2000 är ett nätverk av skyddade områden i EU. Målet med nätverket är att hejda utrotningen av djur och växter och förhindra att deras livsmiljöer förstörs. Områden som utvalts för att ingå i nätverket benämns riksintressen för Natura 2000. Det är regeringen som med stöd av Miljöbalken 4 kap. 8§ beslutar om vilka områden som ska ingå i Natura 2000. De områden som Sverige pekat ut utifrån fågeldirektivet har lagts in i RenGIS.

2.10.1.6 Ramsarområden

Ramsarkonventionen är en global naturvårdskonvention som syftar till att bevara våtmarker och vattenmiljöer och att nyttjandet av dessa sker på ett hållbart sätt. Samtliga svenska ramsarområden är helt eller delvis även utpekade som områden inom Natura 2000.

2.10.1.7 Naturminne punkt

Naturminnen är fridlysta små områden med skyddsvärda naturföreteelser eller enskilda naturobjekt som t.ex. enstaka träd eller trädgrupper, flyttblock eller jättegrytor. Naturminnen kan fridlysas av länsstyrelsen (naturvårdslagen 13 §).

2.10.1.8 Naturminne yta

Naturminnen är fridlysta små områden med skyddsvärda naturföreteelser eller enskilda naturobjekt som t.ex. enstaka träd eller trädgrupper, flyttblock eller jättegrytor. Naturminnen kan fridlysas av länsstyrelsen (naturvårdslagen 13 §).

2.10.1.9 Djur- och växtskyddsområden

Områden för skydd av djur- och växter definieras enligt Miljöbalken (Kap 7 12 §) där det står att ”om det utöver förbud enligt 8 kap. 1 och 2 §§ eller förbud och begränsningar enligt jakt- och fiskelagstiftningen behövs särskilt skydd för en djur- eller växtart inom ett visst område, får länsstyrelsen eller kommunen meddela föreskrifter som inskränker rätten till jakt eller fiske eller allmänhetens eller markägarens rätt att uppehålla sig inom området.”

2.10.1.10 Myrskyddsplan

Myrskyddsplanen tillkom 1994 som ett led i miljökvalitetsmålet Myllrande våtmarker, som bl.a. innebär att värdefulla våtmarker ska bevaras för framtiden. Efter att Norrbottens län nedanför fjällen inventerats klart 2004 gjordes en revidering av myrskyddsplanen, vilken blev klar 2006. Myrskyddsplanen pekar ut vilka myrområden som bör ges ett långsiktigt skydd men hur detta ska genomföras beskrivs inte närmare.

2.10.1.11 Vattenskyddsområden

Vattenskyddsområden kan inrättas av länsstyrelsen och kommunerna för att säkerställa tillgången på rent dricksvatten. Skyddet regleras i 7 kap. 21 § Miljöbalken. Skyddet kan avse grundvattenmagasin, sjöar eller ett annat vattenområde.

2.10.1.12 Våtmarksinventeringen

Våtmarksinventeringen genomfördes 1981-2005 och slutrapporterades 2009. Ett huvudsyfte med våtmarksinventeringen var att identifiera de värdefullaste större våtmarkerna så att deras naturvärden skulle kunna bevaras. Resultaten från inventeringarna utgör ett underlag för prövning av ärenden som berör våtmarker.

2.10.1.13 Ängs- och betesmarksinventeringen

Sedan 2002 har Sveriges ängs- och betesmarker inventerats för att ta reda på var de finns samt vilka speciella natur- och kulturvärden som dessa innehåller. Jordbruksverket ansvarar för inventeringen.

2.10.1.14 Riksintresse naturvård

Riksintressen för naturvård definieras i Miljöbalken (Kap 3, 6§) där det står att ”mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.

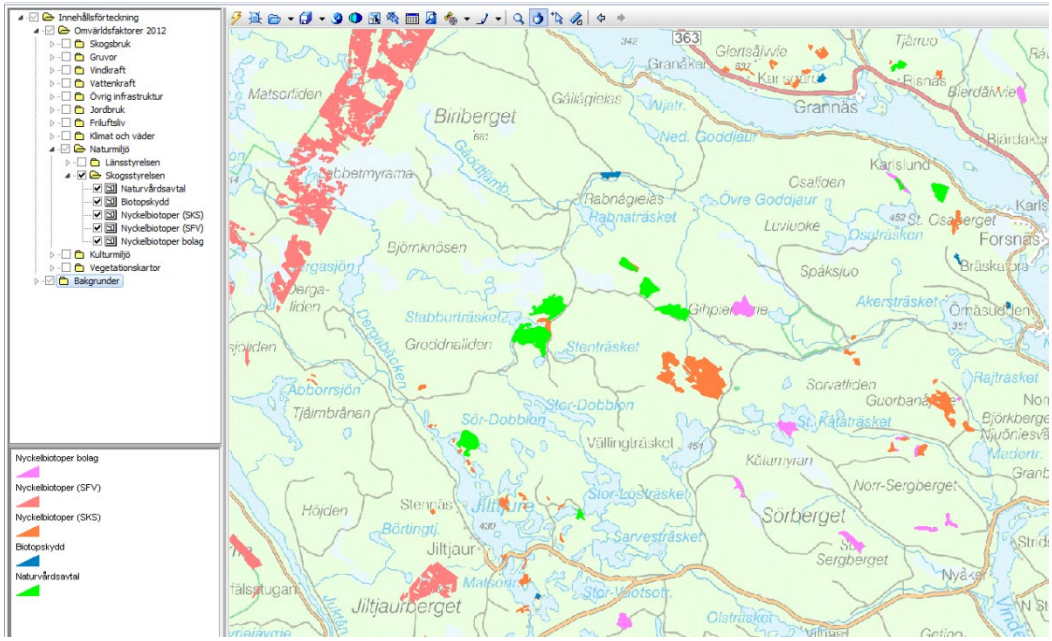
2.10.1.15 Riksintresse obrutet fjäll

Riksintressen för obrutet fjäll avser områden som definieras i Miljöbalken (Kap 4 5§) där det står att ”inom fjällområdena Långfjället-Rogen, Sylarna-Helags, Skäcker-fjällen, Burvattnet, Hotagsfjällen, Frostviken- Borgafjällen, Marsfjällen-Vardofjällen, Artfjället, Tärna- Vindelfjällen, Sarek-Mavas, Kebnekaise-Sjaunja, Rostu och Pessinki får bebyggelse och anläggningar komma till stånd endast om det behövs för rennäringen, den bofasta befolkningen, den vetenskapliga forskningen eller det rörliga friluftslivet. Andra åtgärder inom områdena får vidtas endast om det kan ske utan att områdenas karaktär påverkas.”

2.10.1.16 Riksintresse skyddade vattendrag

I Miljöbalken kap 4 6§ räknas samtliga skyddade vattendrag upp. Riksintresseskyddet innebär att vattenkraftverk och vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål inte får utföras i vattendragen eller sträckor av vattendragen. I flera fall gäller skyddet även tillhörande vattenområden, källflöden och biflöden.

2.10.2 Skogsstyrelsen

2.10.2.1 Biotopskydd

Biotopskydd kan inrättas för mindre områden som innehåller mycket höga naturvärden (t.ex. del av nyckelbiotop). Ett beslut om biotopskydd innebär att markägaren mot ersättning förbjuds att utföra åtgärder som skadar naturvärdena. Områdena är relativt små, vanligen 2-10 hektar. Regler och bestämmelser kring biotopskydd grundar sig på Miljöbalken (7 kap. 11 §).

2.10.2.2 Naturvårdsavtal

Naturvårdsavtal är ett civilrättsligt avtal som kan tecknas mellan markägaren och staten genom Skogsstyrelsen eller länsstyrelsen. Även kommuner kan teckna naturvårdsavtal. Avtalet innebär att markägaren mot ersättning bevarar och utvecklar områdets naturvärden.

2.10.2.3 Naturvärden

Skogsstyrelsens skikt innehåller objekt med naturvärden. Dessa objekt är områden som inte har tillräckligt höga naturvärden för att kunna klassificeras som nyckelbiotoper, men som ändå kan vara viktiga för den biologiska mångfalden. Ofta rör det sig om områden som har förutsättningar att utvecklas till nyckelbiotoper om de brukas på lämpligt sätt.

2.10.2.4 Nyckelbiotoper

Nyckelbiotoper är områden i skogsmark med mycket höga naturvärden. Skogsstyrelsen har sedan 1990 inventerat och registrerat dessa viktiga områden. Ett FSC-certifierat skogsbruk medger inte avverkningar av nyckelbiotoper. Trots detta har nyckelbiotoper inget formellt juridiskt skydd.

2.10.2.5 Nyckelbiotoper Bolag

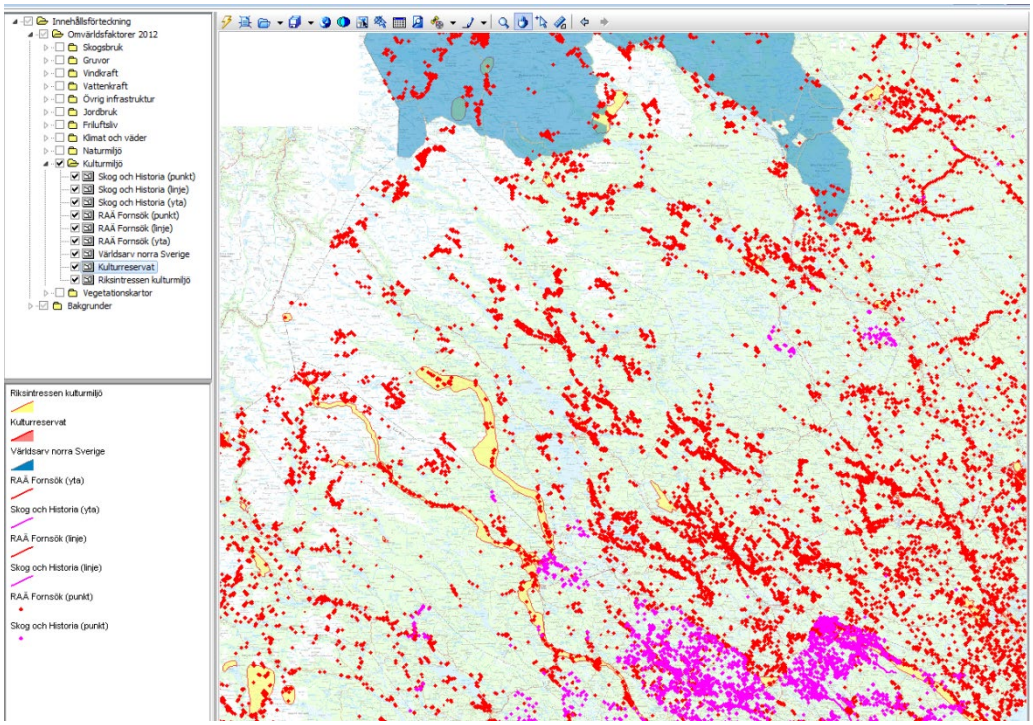
Under denna rubrik finns områden som olika större skogsägare och bolag själva har bedömt innehåller höga naturvärden och som kan sägas motsvaras av Skogsstyrelsens nyckelbiotoper.

2.10.2.6 Sumpskogar

Sumpskogar (våtmarksskogar) är Skogsstyrelsens beteckning på all skogklädd våtmark. Markvegetationen består vanligen av vit- och björnmossor. I övrigt uppvisar sumpskogarna en stor variation i både trädsammansättning, brukningsvärde och naturvärde. Sumpskogarna inventerades av Skogsstyrelsen mellan 1991-1998 och det är dessa resultat som är införda i kartskiktet.

2.11 Kulturmiljö

Under rubriken kulturmiljö har RenGIS omvärldsfaktorer samlat shape-filer som visar olika grader av områdesskydd för kulturmiljövärden.

2.11.1 Riksantikvarieämbetet Fornsök

Fornsök är Riksantikvarieämbetets (RAÄ) databas över fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar. Fornlämningar skyddas enligt kulturmiljölagen medan övriga kulturhistoriska lämningar skyddas enligt skogsvårdslagen.

Fornsök punkter – Punktskiktet innehåller objekt i punktform.
Fornsök linjer – Linjeskiktet innehåller objekt i linjeform.
Fornsök ytor – Polygonskiktet innehåller objekt i form av ytor.

2.11.2 Skogsstyrelsen Skog och Historia

Skog & Historia-skiktet är Skogsstyrelsens motsvarighet till Riksantikvarieämbetets fornminnesregister. Skiktet innehåller kulturhistoriska lämningar i skogsmark som identifierats i samband med Skogsstyrelsens egna inventeringar. Fynden är dock inte kvalitetssäkrade av arkeologisk expertis. När

en sådan kvalitetssäkring gjorts förs objekten över till RAÄ:s register samtidigt som en bedömning gjorts ifall det rör sig om fornlämning eller övrig kulturhistorisk lämning, varav den förra skyddas enligt kulturminneslagen och den senare enligt skogsvårdslagen. Fynd som överförts till fornsök tas därefter bort från Skog&Historia-databasen.

Skog och Historia punkter – Punktskiktet innehåller objekt i punktform.
Skog och Historia linjer – Linjeskiktet innehåller objekt i linjeform.
Skog och Historia ytor – Polygonskiktet innehåller objekt i form av ytor.

2.11.3 Kulturreservat

Kulturreservat är områden som förklarats som kulturreservat i syfte att bevara värdefulla kulturmiljöer. Skydd för kulturreservat regleras i miljöbalken 7 kap. Det finns endast ett kulturreservat som tillkommit för att skydda en samisk kulturmiljö (Atoklinten, Tärna).

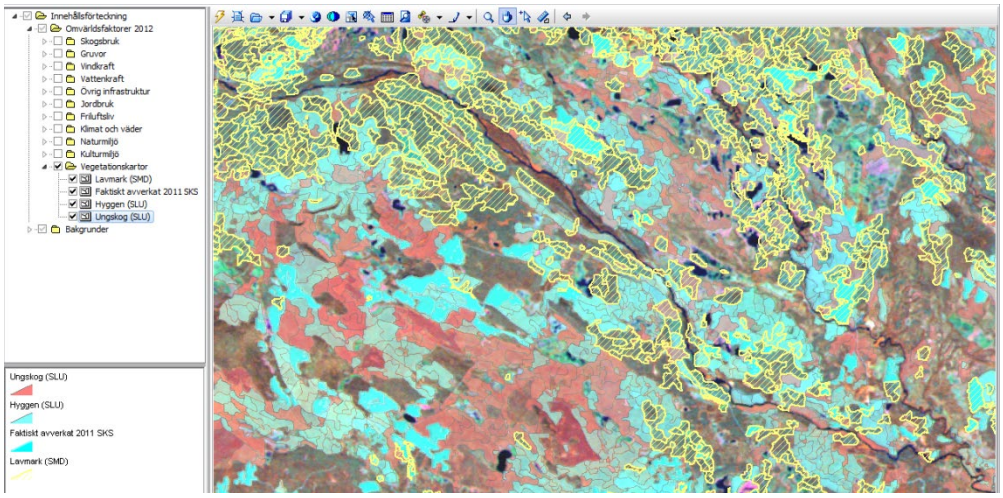
2.11.4 Världsarv

Världsarv är kultur- och naturmiljöer i världen som är av stor betydelse för hela mänskligheten och som finns listade av FN-organisationen Unesco. Det är Sverige som bestämt vilka områden i landet som man vill lyfta fram som världsarv, men det är först efter att en världsarvskommitté godkänt objektet som det förs upp på listan. Laponia är ett exempel på ett svenskt världsarv, vilket det blev 1996.

2.11.5 Riksintresse kulturmiljövård

Riksintressen för kulturmiljövård definieras i miljöbalken (Kap 3, 6§) där det står att ”mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas. Shape-filen visar de riksintressen för kulturmiljövården som Riksantikvarieämbetet pekat ut med stöd av lagen.

2.12 Vegetationskartor

Glaciär – består av ett kartskikt från senaste vägkartan.

Kalfjäll – består av ett kartskikt från senaste vägkartan.

Fjällbjörkskog – består av ett kartskikt från senaste vägkartan.

Lavmark – Lavmark är ett kartskikt som plockats ut från Svensk marktäckedata (SMD) och som egentligen visar barrskog på lavmark. Lavmark innebär i detta fall endast att lav är den dominerande vegetationstypen i bottenskiktet, men säger inget om den faktiska tillgången på lav. En brist med skiktet är att lavmark utan barrskog (t.ex. hyggen på lavmark) inte särredovisas, vilket skapar onaturliga luckor i kartan. Lavmarken redovisas alltså i SMD endast om den är trädbevuxen. Det finns givetvis också en osäkerhet i SMD, eftersom lavskiktet grundar sig på en datorbaserad klassning av satellitdata.

Skog – består av ett kartskikt från senaste vägkartan.

Sankmark – består av ett kartskikt från senaste vägkartan.

Vatten – består av ett kartskikt från senaste vägkartan.

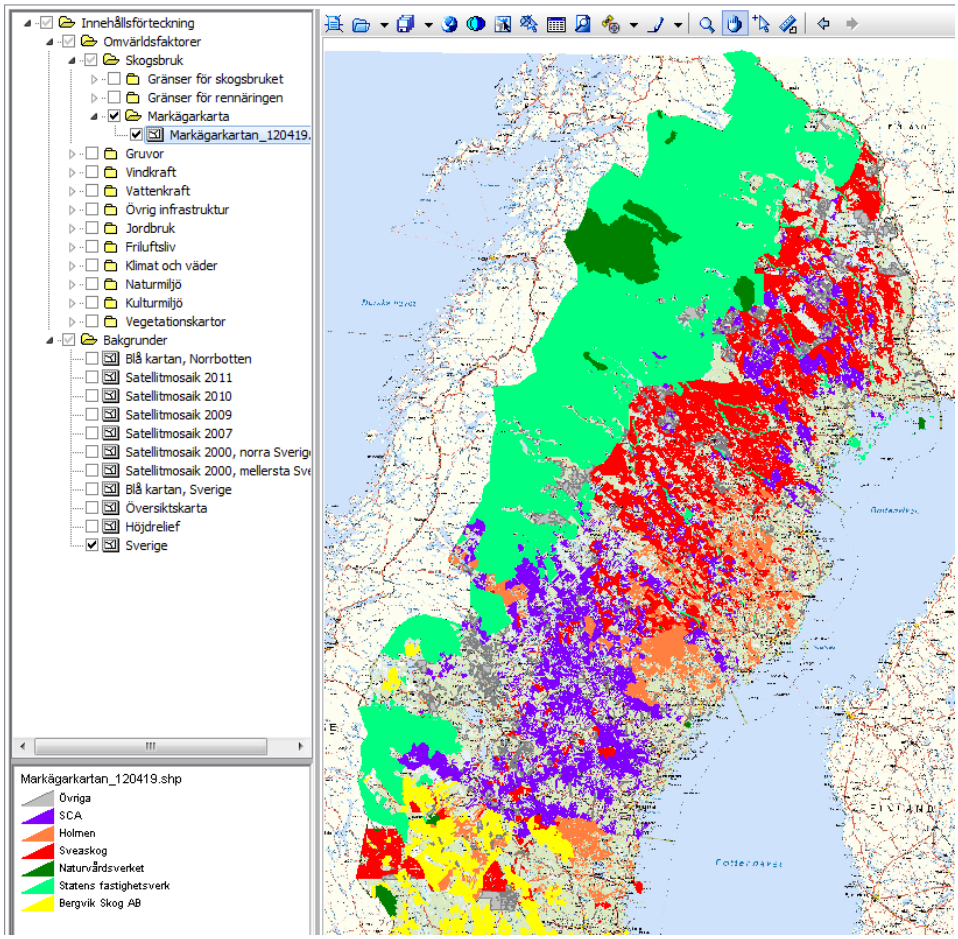
Öppen mark – består av ett kartskikt från senaste vägkartan.

2.13 Administrativa gränser

2.13.1 Kommuner

2.13.2 Län

2.13.3 Markägarkarta

Temat består av polygoner som beskriver större markägare. Informationen grundar sig på material som är framtaget på initiativ av skogsbolagen själva. Kategorin övriga innehåller bland annat allmänningsskogar samt mark ägd av kyrkan och kommunerna. Enskilt ägd mark saknar information. Kartan innehöll en del fel och luckor och har därför bearbetats något, bl.a. har Statens fastighetsverks förvaltningsområde justerats och Bergvik Skog AB och Naturvårdsverkets markförvaltning har lagts till. Kartan har inte uppdaterats på flera år varför stor osäkerhet råder för enskilda fastigheter pga försäljningar och dylikt. Kartan ger ändå en god bild över vilka de stora markägarna är, men för enskilda objekt bör lantmäteriet kontaktas för att säkerställa markägarens identitet.

Vissa av skogsbolagen visar även sina markinnehav på webben och en sammanställning av alla de större bolagen kan exempelvis hittas på följande adress:
https://www.skogsindustrierna.se/hallbarhet/vardekedjan/hallbart-skogsbruk/frivilligt-avsatt-skog/karta/